

Sygn. akt: I ACa 1298/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Wincenty Ślawnicki (spr.)
Sędziowie:	SA Anna Miastkowska SO del. Elżbieta Zalewska - Statuch
Protokolant:	stażysta Agata Józwiak

po rozpoznaniu w dniu 15 marca 2013 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **M. O.**

przeciwko **Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 27 września 2012 r. sygn. akt I C 372/12

1. **oddala apelację;**
2. **nie obciąża powoda kosztami zastępstwa procesowego na rzecz strony pozwanej.**

Sygn. akt I ACa 1298/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 27 września 2012 roku w sprawie z powództwa M. O. przeciwko Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o zapłatę, Sąd Okręgowy w Łodzi zasądził od Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz M. O.:

- kwotę 60.000 złotych tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę z ustawowymi odsetkami od dnia 16 marca 2012 roku do dnia zapłaty;

- kwotę 5.000 złotych tytułem dalszej części odszkodowania z ustawowymi odsetkami od dnia 16 marca 2012 roku do dnia zapłaty;
- kwotę 4.668,33 złote tytułem zwrotu kosztów pogrzebu z ustawowymi odsetkami od dnia 16 marca 2012 roku do dnia zapłaty;
- kwotę 651,06 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego

a także umorzył postępowanie w zakresie żądania zapłaty kwoty 16.400 złotych i oddalił powództwo w pozostałym zakresie, jak również nakazał pobrać od Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz Skarbu Państwa reprezentowanego przez Sąd Okręgowy w Łodzi kwotę 4.314 złotych tytułem części nieuiszczonej opłaty sądowej od uwzględnionej części powództwa i postanowił nie obciążać M. O. nieuiszczonymi kosztami sądowymi od oddalonej części powództwa, przejmując je na rachunek Skarbu Państwa.

Powyższy wyrok zapadł na podstawie poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, które Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za własne, a z których wynika, że w dniu 7 grudnia 2011 roku w miejscowości C. w powiecie (...) miał miejsce wypadek komunikacyjny. Sprawcą wypadku był R. C., kierujący pojazdem marki M. o nr rej. (...). R. C. wyjeżdżając z drogi podporządkowanej nie zastosował się do znaku pionowego B20 Stop doprowadzając do potrącenia prawidłowo poruszającej się na rowerze A. O.. Na skutek doznanych obrażeń A. O. poniosła śmierć na miejscu zdarzenia. Pojazd, którym poruszał się sprawca w/w wypadku ubezpieczony był od odpowiedzialności cywilnej w (...) S.A. (polisa nr (...)). W sprawie przedmiotowego wypadku postępowanie prowadziła KP w Ł.. R. C. przyznał się do winy i złożył wniosek w trybie art. 355 k.p.k. Pismem z dnia 19 grudnia 2011, doręczonym w dniu 23 grudnia 2011 roku, powód dokonał zgłoszenia szkody w pozwanym Towarzystwie (...). W toku postępowania likwidacyjnego w dniu 14 marca 2012 roku pozwany wypłacił powodowi łącznie kwotę 16.400 zł tytułem odszkodowania kwotę 15.000 zł i tytułem zwrotu kosztów pogrzebu kwotę 1.400 zł.

A. O. w chwili śmierci miała 58 lat. Przed śmiercią zamieszkiwała razem z mężem M. O. oraz dorosłym synem P. O.. A. O. dbała o rodzinę. Zajmowała się prowadzeniem domu oraz pomagała mężowi w prowadzeniu gospodarstwa rolnego. Robiła zakupy, sprzątała, gotowała. A. O. przed śmiercią razem z powodem podjęła decyzję o zaciągnięciu kilku kredytów. W chwili obecnej ciężar ich spłaty spoczywa wyłącznie na powodzie.

Po śmierci matki, P. O. (syn powoda) wyprowadził się z domu rodzinnego, przestał również odwiedzać ojca. Krótko po śmierci matki P. O. odwiedzał jeszcze ojca, pomagał mu.

Powód cierpi na chorobę P.. W chwili obecnej powód z uwagi na bardzo silne drżenie rąk nie radzi sobie z czynnościami życia codziennego, nie potrafi sobie ugotować, ma problemy z ubieraniem się. Korzysta z pomocy osób trzecich. H. M. - kuzynka A. O. - przygotowuje powodowi posiłki, robi mu zakupy. Zajmuje się również finansami powoda - dba o terminową spłatę jego kredytów. Po śmierci żony stan zdrowia powoda znacznie się pogorszył. Powód zamknął się w sobie, ciężko do niego dotrzeć. Powód bardzo często wspomina żonę. Mówiąc o niej płacze. Powód nie korzystał z pomocy psychologa, czy psychiatry. Brał natomiast leki uspokajające.

Powód często wychodzi przed dom z nadzieją, że żona niebawem wróci. Bardzo często odwiedza grób żony.

Sytuacja finansowa powoda i jego żony nie była najlepsza, jednak we dwoje dawali sobie radę w zaspakajaniu swoich bieżących potrzeb oraz radzili sobie ze spłatą zaciągniętych zobowiązań. Powód ma rentę w wysokości 915 zł, natomiast miesięczny dochód A. O. wynosił ok. 800 zł.

W chwili obecnej powodowi nie starcza środków finansowych na zaspokojenie bieżących potrzeb. Zobowiązania wyczerpują cały jego dochód. Obecnie wysokość zobowiązań wynosi ok. 800 zł miesięcznie. Powód korzysta z pomocy rodziny.

Powód mieszka w domu o powierzchni 65 m². Nieruchomość obciążona jest hipoteką. Na miesięczne koszty utrzymania domu składają się – opłata za wodę 52 zł, wywóz śmieci 45 zł, opłata za energie elektryczną – 170 zł.

W związku ze śmiercią żony powód poniósł liczne koszty związane z przygotowaniem pogrzebu: ceremonia pogrzebu - 1400 zł, ubranie dla zmarłej - 300 zł, wieniec - 240 zł, usługa pogrzebowa wraz z trumną – 2.083,33 zł, konsolacja 2.000 zł, ubranie dla powoda – 45 zł.

W świetle powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uznał, że roszczenie z art. 446§4 k.c. jest odrębne od dotychczasowych regulacji prawnych i nie może być utożsamiane z zadośćuczynieniem za ewentualny uszczerbek na zdrowiu lub rozstrój zdrowia jakiego doznaje osoba po śmierci bliskiego. Uzasadnieniem przyznania zadośćuczynienia dla bliskich jest domniemanie faktycznego istnienia traumatycznych przeżyć w związku ze śmiercią osoby bliskiej, wystąpienia normalnej reakcji na tragiczną śmierć bliskiej osoby. Orzekając o zadośćuczynieniu po śmierci osoby bliskiej niezwykle istotne jest ustalenie roli, jaką w rodzinie pełniła ta osoba i konieczność dostosowania do nowej rzeczywistości w związku z jej śmiercią.

W ocenie Sądu I instancji, nagła śmierć A. O. była ogromnym wstrząsem dla powoda. Utracił on bowiem najbliższą mu osobę, z którą mieszkał, z którą łączyły go bardzo mocne uczucia i porozumienie. Śmierć ta wywołała u powoda niewątpliwie cierpienie psychiczne, poczucie bólu, niesprawiedliwości, żalu i osamotnienia. Powód, miał w zmarłej nieocenioną pomoc zarówno w prowadzeniu domu jak i gospodarstwa rolnego. A. O. dbała o rodzinę, czuwała nad należytych relacjami rodzinnymi (do jej śmierci syn powoda przyjeżdżał do rodziców, pomagał im, miał z nimi poprawne relacje, służyła pomocą powodowi w chorobie, opiekowała się nim). A. O. uważana była za głowę rodziny. Śmierć A. O. była dla powoda ogromnym przeżyciem natury psychicznej.

Biorąc pod uwagę powyższe Sąd uznał, iż odpowiednie będzie zasądzenie tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę na podstawie art. 446§4 k.c. na rzecz powoda kwoty 60.000 zł. W ocenie Sądu powyższa kwota z jednej strony uwzględnia charakter i stopień cierpienia doznanych przez powoda w związku ze śmiercią A. O., wiek i sytuację życiową powoda, z drugiej zaś strony stanowi odczuwalną dla powoda wartość ekonomiczną, która pozwoli na złagodzenie doznanej przez niego krzywdy. Podkreślić należy, iż zadośćuczynienie ma na celu zrekomensowanie wyłącznie krzywdy, a nie innych skutków wypadku, zwłaszcza takich jak doznana szkoda majątkowa. Sąd w rozpoznawanej sprawie uznał, iż kwota 60.000 złotych zasądzona na rzecz powoda od strony pozwanej jest adekwatna do rozmiaru doznanej przez niego krzywdy.

W zakresie zaś odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej Sąd zważył, że zgodnie z treścią art. 446 § 3 k.c. Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. O tym czy dany fakt stanowi znaczne pogorszenie sytuacji życiowej uprawnionego należy oceniać w całości okoliczności danej sprawy, sytuacji osobistej i majątkowej uprawnionego. Nie ocenia się znacznego pogorszenia sytuacji życiowej w oderwaniu od konkretnego przypadku. W przedmiotowej sprawie analizując sytuację powoda przed wypadkiem i obecnie oraz uwzględniając wszystkie wymienione wyżej okoliczności, a ponadto utratę szansy pomocy ze strony poszkodowanej, poczucie osamotnienia, krzywdy - należy stwierdzić, że wyższe okoliczności niewątpliwie stanowią o znacznym pogorszeniu sytuacji życiowej powoda. Przepis art. 446 § 3 k.c. nie daje żadnych wyraźnych wskazówek w zakresie jakimi kryteriami powinien kierować się Sąd przy określeniu wysokości odszkodowania na rzecz najbliższych członków rodziny zmarłego stanowi tylko, że Sąd może przyznać stosowne odszkodowanie. Podstawowe znaczenie ma oczywiście rozmiar szkody majątkowej poniesionej wskutek śmierci osoby najbliższej. Jednak chodzi tu z reguły o szkodę nieuchwytną trudną do obliczenia.

Przy określeniu wysokości odszkodowania przewidzianego w art. 446 § 3 k.c. Sąd w niniejszej sprawie wziął pod uwagę szkodę powoda, jego warunki materialne oraz stopień pokrewieństwa do osoby zmarłej. Ocena wszystkich zachodzących w sprawie okoliczności uzasadnia przyznanie powodowi z tytułu odszkodowania przewidzianego w art. 446 § 3 k.c. kwotę 20.000 złotych. Jednak z uwagi na fakt, iż strona pozwana wypłaciła z tego tytułu na rzecz powoda

kwotę 15.000 złotych, Sąd zasądził na rzecz powoda tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej po śmierci żony dalsze odszkodowanie w wysokości 5.000 złotych.

W zakresie roszczenia powoda o zwrot kosztów pogrzebu, Sąd uwzględniając kwotę 1.400 zł, która została wypłacona w toku postępowania likwidacyjnego, zasądził na jego rzecz kwotę 4.668,33 zł tytułem zwrotu kosztów poniesionych w związku z pogrzebem. W ocenie Sądu, koszty pogrzebu wykazane przez powoda na przygotowanie uroczystości pogrzebu żony są w pełni uzasadnione i nie są wygórowane. Odpowiadają one - zdaniem Sądu - przyjętym zwyczajom oraz mieszczą się w granicach kosztów przeciętnych. Wypłata natomiast zasiłku pogrzebowego nie pozbawiała powódki żądania zwrotu tych kosztów.

Sąd - wobec cofnięcia przez powoda powództwa - na podstawie art. 355 §1 k.p.c. w związku z art. 203 §1 k.p.c., umorzył postępowanie w zakresie żądania zapłaty:

- kwoty 15.000 zł tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej;
- kwoty 1.400 zł tytułem zwrotu kosztów pogrzebu.

O kosztach sądowych Sąd orzekł na podstawie przepisu art. 100 k.p.c., stosunkowo rozdzielając koszty procesu pomiędzy stronami. Natomiast na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd nie obciążył powoda, mając na uwadze jego sytuację majątkową, życiową i zdrowotną kosztami sądowymi od oddalonej części powództwa.

Powód zaskarżył powyższy wyrok w części tj. w zakresie pkt. 3 oddalającego powództwo powyżej kwoty 60.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego w postaci art. 446 § 4 k.p.c. poprzez błędną wykładnię sformułowania odpowiednia suma zadośćuczynienia pieniężnego, a w konsekwencji oddalenie przedmiotowego powództwa ponad kwotę 60 000 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę. Powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie na rzecz powoda kwoty 60.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 16 marca 2012 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

We wniesionym środku zaskarżenia powód podniósł, że nagła śmierć żony w tragicznych okolicznościach była dla niego szokiem i ogromnym wstrząsem. Utracił on najbliższą mu osobę – osobę, która dodatkowo dbała o dom rodzinny. Powód z racji choroby wymaga pomocy osób trzecich w czynnościach życia codziennego. Nadto, powód pozostał z kilkoma niespłaconymi kredytami, których terminowym spłaceniem zajmowała się żona. Śmierć żony była i jest dla powoda ogromną traumą. Do dziś wspomina on żonę, płacze, wychodzi przed dom w oczekiwaniu na powrót żony. Wobec tak ogromnych przeżyć natury psychicznej zasądzona kwota 60.000 zł nie jest z całą pewnością kwotą odpowiednią i winna ona zostać podwyższona. Specyfika sytuacji powoda wskazuje na konieczność potraktowania niniejszej sprawy w sposób indywidualny i w oparciu o całokształt okoliczności towarzyszących sprawie.

W odpowiedzi na apelację pozwany –(...) (...) S.A. wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego, według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie jest zasadna. W ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd pierwszej instancji bardzo szczegółowo ustalił i ocenił skutki krzywdy skarżącego będące następstwem nagłej i tragicznej śmierci jego żony i w sposób wyraźny oddzielił je od majątkowych następstw zdarzenia, które były podstawą do dochodzenia stosownego odszkodowania na mocy art. 446 § 3 k.c.

Rozstrzygnięcie w tym przedmiocie nie jest objęte apelacją. Intencją ustawodawcy de lege lata było przyznanie najbliższym członkom rodziny zmarłego uprawnienia do kompensaty zarówno szkody majątkowej jak i poniesionej krzywdy. Dlatego podnoszone w apelacji okoliczności dotyczące następstw natury majątkowej w postaci utraty przez powoda zdolności kredytowej, uzyskiwania pomocy finansowej celem spłaty zadłużenia od członków rodziny, czy

braku dostatecznych środków na utrzymanie bądź ponoszenia dodatkowych wydatków na zaspokojenie swych potrzeb przy tak sprecyzowanym zakresie zaskarżenia nie może odnieść zamierzonego skutku.

Rzeczą skarżącego było dochodzenie z tego tytułu ewentualnych roszczeń odszkodowawczych stosownie do rozmiarów następstw natury majątkowej.

Wysokość zaś zadośćuczynienia została przez Sąd Okręgowy ustalona prawidłowo i nie ma potrzeby przytaczania ponownie argumentacji jurydycznej w tym względzie, którą Sąd Apelacyjny uznaje za wyczerpującą i przekonującą. Przepis art. 446 § 4 k.c. daje Sądowi uprawnienie do przyznania najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia. Ustawodawca pozostawił organom stosowania prawa dostosowane wysokości świadczenia do okoliczności konkretnego wypadku, tym które dało się w sposób zindywidualizowany ustalić. Nie kwestionując w żadnym razie traumy i dużego cierpienia psychicznego związanego ze śmiercią małżonki w sytuacji nagłej, tragicznej i tym samym nieoczekiwanej, co wzmacnia negatywne przeżycia osób z najbliższego kręgu rodzinnego i inspirowane do dostosowania się do nowej sytuacji życiowej nie sposób nie dostrzec tego, że przeżycia powoda nie miały wyjątkowo nietypowego charakteru. Wspominanie zmarłego, płacz, częste odwiedzania grobu, niepogodzenie się ze śmiercią, poczucie osamotnienia zwykle w podobnych stanach faktycznych występuje. Powód nie wymagał i nie korzystał z pomocy psychologicznej czy psychiatrycznej. Brał jedynie okresowo leki uspokajające.

Powód w chwili orzekania był jeszcze stosunkowo młodym człowiekiem liczącym 58 lat. Z zebranego materiału dowodowego nie wynika by twierdzona choroba uniemożliwiała mu funkcjonowanie w dotychczasowej roli społecznej, bądź by był on w takim stanie by nie mógł radzić sobie samodzielnie w życiu codziennym. Wyprowadzenie syna powoda z domu rodzinnego i to w związku z konfliktem z prawem, co zeznaje świadek M. K. (k. 89), nie pozostaje w związku przyczynowym ze śmiercią żony powoda. Zdarzenia zaistniałe ex post z przyczyn losowych nie mogą mieć przełożenia na zakres odpowiedzialności ubezpieczyciela.

Do zaistnienia wypadku według tegoż świadka, mimo twierdzonej choroby, w rodzinie powoda był wyraźny podział obowiązków. Żona powoda zajmowała się domem a on sam prowadził do niedawna gospodarstwo rolne. Z zawodu jest bowiem rolnikiem (k. 99).

Skoro skarżący był w stanie zajmować się gospodarstwem wymagającym niewątpliwie wykonywania wielu czynności połączonych z wysiłkiem fizycznym, to nie jest wiarogodne w świetle zebranych dowodów by jego stan zdrowia pogorszył się tak dalece by nie mógł wykonywać podstawowych czynności w życiu codziennym, z których tylko części nie tyle nie może, co nie potrafi wykonać (k. 82).

Wysokość zadośćuczynienia nie może być uzależniona od stanu zadłużenia uprawnionego, ani służyć spłacie zobowiązań kredytowych.

W wyniku kontroli instancyjnej możliwa jest zmiana wysokości zadośćuczynienia tylko wówczas, gdy zasądzona kwota nie jest odpowiednia do zindywidualizowanej krzywdy i niemajątkowych następstw zdarzenia w sposób istotny lub rażący. Może to być podstawą skutecznego zarzutu, że uznaniowość oceny przyznanej Sądowi przepisem art. 446 § 4 k.c. została przekroczone. In casu takiego zarzutu Sądowi pierwszej instancji postawić nie można, a zasądzone świadczenie nie odstaje w sposób wyraźny od zasądzanych w podobnych stanach faktycznych.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację, a na mocy art. 102 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. nie obciążył powoda kosztami postępowania apelacyjnego.

Należało bowiem uwzględnić to, że wysokość roszczenia z tytułu zadośćuczynienia z natury jest ocenna, a kryteria tejsze oceny nie są ustawowo określone, co utrudnia stronie mającej subiektywne poczucie krzywdy w pełni obiektywne przedmiotowe sprecyzowanie powództwa w tym zakresie. Po wtóre skarżący obecnie utrzymuje się z renty w kwocie 915 zł (k. 82), mieszka samotnie, nie posiada innego majątku i spłaca zobowiązania zaciągnięte wcześniej z żoną. Są

to zatem szczególne okoliczności pozwalające na odstępstwo od zasady odpowiedzialności za wynik procesu także w postępowaniu apelacyjnym.